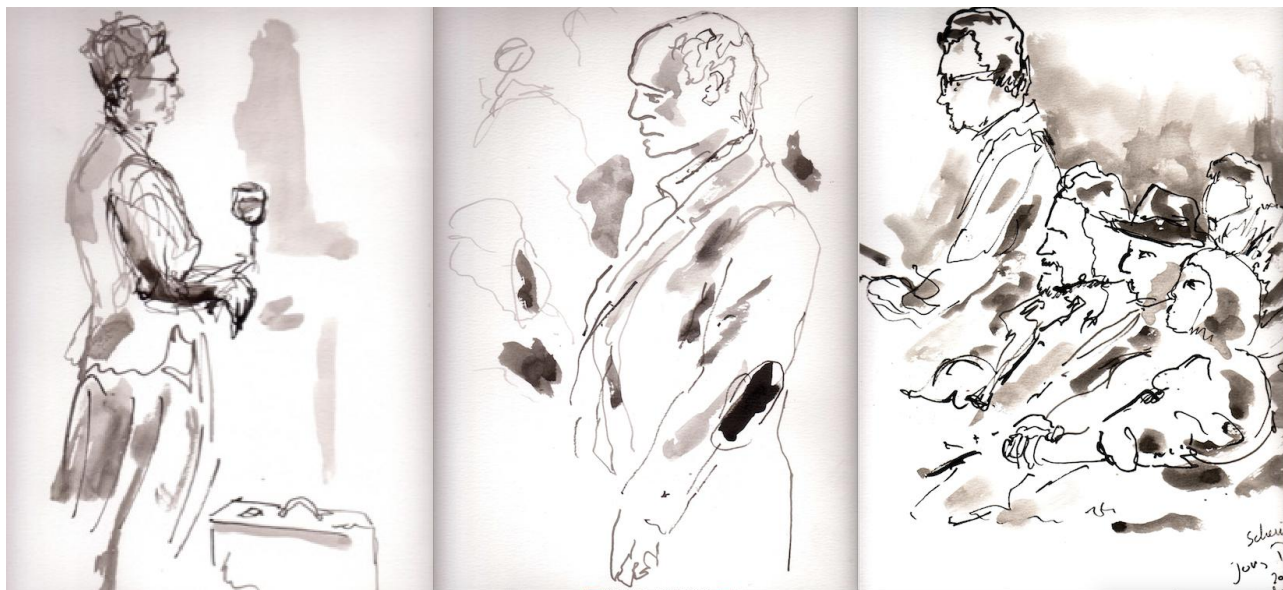

Centrum voor Documentatie & Reëvaluatie Mededelingen

Nr. 291

14 februari 2017

De Diamanten Kogel, Antwerpen, Boekenbeurs 2010: Mieke de Loof, Toni Coppers en juryleden in de zaal
(Tekeningen: Jan Scheirs)

Redactioneel

De Diamanten Kogel – volgens 't Pallieterke “de Vlaamse Nobelprijs voor misdaadboeken – wordt op donderdag 23 februari uitgereikt in het Antwerpse Stadhuis.

Vorig jaar onderstreepte mr Marc Delannoye, algemeen coördinator van de organiserende vzw, dat de onafhankelijkheid van de prijs, zowel wat betreft de jurering als de organisatie, gewaarborgd wordt dank zij diverse sponsors: ABC Groep, APM Verzekeringen, ECC, Essenzia Advocaten, Fintro Merksem en Vleemo.

Marc Delannoye citeerde daarbij de Nederlandse rechercheur, misdaadauteur, tv- en filmscenarist Simon de Waal (laureaat in 2008), die er vorig jaar nog op wees dat het om een prijs met traditie gaat, met toonaangevende laureaten:

“Een echte prijs, toegekend door mensen die er toe doen. Een nominatie hiervoor is een grote eer. Een heel mooie eer, want dit is een vakprijs van mensen die veel verstand hebben van het spannende boek. Een nominatie is al een prachtige erkenning.”

Het verhaal van DDK (voor de eerste keer uitgereikt in 2002) omhelst echter heel wat meer dan de toekenning van een prijs... Het wordt in de volgende aflevering uit de doeken gedaan.

Vandaag alvast even CDR-huistekenaar Jan Scheirs in de kijker. Hij levert nu al jaren tekeningen voor de uitnodigingen van DDK. De genomineerden en de sprekers ontvangen een kunstwerk van zijn hand (intussen al een meer dan bezienswaardige collectie) en telkens vervaardigt hij ook tijdens de uitreiking de snelschetsen die als tastbare herinnering aangereikt worden.

2

*Ere-ambassadeur Bob Lebacqz (9 oktober 1922-20 april 2013), voorzitter van De
Diamanten Kogel vzw*

De eerste uitnodiging ontworpen door Jan Scheirs

Inhoud

Gedicht

Elizabeth BISHOP, One Art

Valentijn

Karin LEBACQ, Bobo

Kritisch

Lucienne STASSAERT, Een liefde op papier: "Vannacht slaap ik met je"

Guido LAUWAERT, Jan Decorte – Ne swarte

Film

Lukas DE VOS, Turkije: Droomfabriek; Kirk Douglas 100

Thrillers

Jos VAN CANN, De Diamanten Kogel 2016

Wegwerpboeken

Van In komt terug

Tomas Ross

Her & der

"t Is een toestand in Marokko"

Dagboeknotities

Henri-Floris JESPERS, Guy Vaes redivivus (III)

Colofon

Gedicht

Het zalig makende Christendom

Van de Albigenzische teksten zijn alleen
verdachte snippers over.

George Steiner, *Het oog van de meester*

1.
 In de Bijbel staat het niet; maar
 het is en blijft wonderlijk en waar:
 de mooiste en beste Christenen
 waren de Volmaakten bij de Katharen
 die zuivere kettters waren
 en achtervolgd werden tot in een grot
 of een spelonk van de witte Pyreneeën.

2.
 Indien ik mij alsnog zou bekeren
 dan word ik een protestant; een remonstrant
 die psalmen zingt, een wederdoper,
 een Mennoniet of nog beter;
 een Amish in Amerika
 met een zwart paard en een zwartgelakte koets
 die zonder zonden, driften en begeerten leeft.

Hendrik CARETTE

One Art

The art of losing isn't hard to master;
 so many things seem filled with the intent
 to be lost that their loss is no disaster.

Lose something every day. Accept the fluster
 of lost door keys, the hour badly spent.
 The art of losing isn't hard to master.

Then practice losing farther, losing faster:
 places, and names, and where it was you meant
 to travel. None of these will bring disaster.

I lost my mother's watch. And look! my last, or
 next-to-last, of three loved houses went.
 The art of losing isn't hard to master.

I lost two cities, lovely ones. And, vaster,
 some realms I owned, two rivers, a continent.
 I miss them, but it wasn't a disaster.

- Even losing you (the joking voice, a gesture
 I love) I shan't have lied. It's evident
 the art of losing's not too hard to master
 though it may look like (*Write it!*) like disaster.

Elizabeth BISHOP (1911-1979)

Valentijn

Bobo

Ik heb mezelf op Valentijnsdag nogmaals de verantwoordelijkheid voor een oude versleten Golden Retriever op de nek gehaald. Het is niet de eerste keer dat ik mij over Bobo in nood ontferm. Hij zakt door z'n poten, heeft last van prostaat/urinewegen, been there, done that. Will keep up doing this for animals. Ik kan het niet laten. In Karachi een ezeltje mee naar huis gebracht na het rolschaatsen met mijn twee cockers (Pa & Ma waren toch een paar dagen weg, en ezeltje stond daar zo eenzaam in een dor veld): resultaat: in no time waren al de bloemen en planten, zo moeizaam door ons moeder aangelegd, kaal gegeten. Dit verhaal herhaalde zich enkele jaren later in Manilla met een geit. In Pakistan twee keer preventief behandeld geweest tegen hondsdolheid, omdat ik die straathonden zo zielig vond en zij zo lief waren.

Karin LEBACQ

Kritisch

Een liefde op papier: “Vannacht slaap ik met je”

Onder deze misleidende titel wordt de lezer in feite een uitvoerig en zeer interessant essay aangeboden van Ruth Wolf dat voor de helft op het leven en werk van Rainer Maria Rilke is gebaseerd.

Een van de hoogthema's is vooral hoe ernstig hij zijn opdracht opvat om zich als dichter op een nietsontziende wijze te ontwikkelen, een allesoverheersende lotsbestemming die ook zijn contacten ten zeerste beïnvloedt met vrouwen die, meer vriendinnen dan geliefden, hem op zijn weg naar een volslagen eenzaamheid nog zouden begeleiden en ondersteunen.

Marina Tsvetajeva vormt hierop geen uitzondering; zijn binding met haar of eerder schriftelijke verbinding betekende voor Marina een inwijding in het leren afscheid nemen van een onstuimig verlangen naar de andere. Hun briefwisseling kan als een overtuigend model dienen voor een zuiver literair geïnspireerde toenaderingsdrang.

Als zielsgenoten wisselen ze van gedachten en gevoelens met de ziel als grote animator van hun verbindingsfictie. Bij Rilke is het op afstand blijven van de beminde een tweede natuur – niets of niemand mag de gekozen eenzaamheid in het gedrang brengen. Wellicht heeft vooral Lou Salomé zijn bindingsangst tijdelijk kunnen doorbreken; dit keer was zij het die hun verhouding nog zou verbreken.

Eigenaardig genoeg komt bij de zo vaak verliefde Marina, voor wie de liefdesdaad daarna onvermijdelijk naar een extase van gemis voert, een gelijkaardige impuls voor om zich al bij voorbaat op een afscheid voor te bereiden. In haar *Aardse tekens*, notities uit 1919, bekent ze het volgende: “*Twee die één zijn geworden, dat is niet-zijn. Ik sprak over het niet-zijn in de geliefde.*” Ruth Wolf voegt daaraan toe:

“Deze gedachte komt wonderbaarlijk overeen met Rilkes opvatting van de liefde die niet wil bezitten, slechts wil roemen uit diepten van gemis, en juist deze boven de leegte rijzende rijzende lofzang als de enig geoorloofde vorm van vervulling ervaart”.

Wat mij persoonlijk het meest van al heeft getroffen is een beschouwing van Marina over dichtertaal en moedertaal: “*Dichten is al vertalen uit de moedertaal (...) en elke vorm van dichten al een omzetten, een herdichten*”. Zelden las ik een ingrijpender definitie van wat

dichten inhoudt en waartoe het de dichter verplicht. In plaats van de spreektaal als vertrekpunt te nemen, kiest zij met hart en ziel voor de omzetting – iets wat nu al niet meer tot de geplogenheden van het dichterschap behoort, zoals ook het woord ziel wordt vermeden.

Een omzetting van liefdesoprispingen in literair bekentenisproza typeert zowel Rilkes als haar eigen brieven; de ziel moet daarmee in extase worden gebracht en een geïntensiveerde eenzaamheid voortbrengen. Zo duiken ze allebei volop in de diepte van hun wezen – een onderneming die soms nogal ongeloofwaardig overkomt. Ze menen wat zij zich inbeelden, wat ook het voedsel is waarmee ze hun gedichten in leven houden en voor de eeuwigheid bestemmen. Ze zouden elkaar nooit lijfelijk leren kennen. Hun geplande ontmoeting ging niet door wegens de ziekte en plotselinge dood van Rilke.

Klinkt dit alles overdreven en gedateerd? Het is in ieder geval een verademing om nog eens zo'n grenzeloze manier van denken en leven al lezend te mogen beleven... en een goede remedie tegen taalvermoeidheid waarvan vandaag zowel kranten als teevee-programma's en dichtbundels getuigen. Niet de verbeelding maar het doe-maar-gewoon syndroom is intussen aan de macht gekomen.

Lucienne STASSAERT

Ruth WOLF, *Vannacht slaap ik met je*, Contact, 150 p., 1993.

Podium

Jan Decorte – Ne swarte

Zoals de lente op de winter volgt, komt Jan Decorte jaarlijks met een nieuwe productie. Hij, zijn vaste partner Sigrid Vinks en ingehuurde vrienden, samen goed voor het gezelschap Bloet, hielden twee avonden op rij halt in Gent. Ze speelden in de Minardschouwburg *Othello* van kameraad William Shakespeare. Een bewerking, uiteraard, door Jan Decorte op zijn vertrouwde manier. Maar...

Tijdens de voorstelling kwam voortdurend de Beursschouwburg in zijn oorspronkelijke vorm en geest in beeld. Het was Jans grot, paleis, etalage, broedkast én verblijf, want hoewel verboden, wie van het Brusselse losgeslagen kunstenkarveel heeft er niet een of meerdere nachten verbleven, was het niet voor de slaap dan om een kater of een vrouw / man.

Peanuts

Othello is, om te beginnen, een huiselijke tragedie. Zoals Shakespearekenner en vertaler Willy Courteaux terecht al aangeeft, heeft het feit dat het titelpersonage een generaal is die een belangrijke functie bekleedt, weinig invloed op de actie. Waardoor een bewerking naar eender welke tijd en omgeving peanuts is.

Het verhaal is er een van wantrouwen, wanhoop en wraak in een liefdesaffaire zoals er dagelijks meerdere te vinden zijn in *Het Laatste Nieuws* en we kennen van horen zeggen in onze werk- en leefomgeving. Shakespeare had dat al begrepen. Een anekdote die hij vond uit een verhalenbundel van Geraldini Cinthio, *Hecatommithi*, als fond gebruikend, heeft gemaakt dat we met dit stuk het meesterwerk over een familiedrama hebben.

Noble blood

Het feit dat Othello een Afrikaan is mag niet onderschat worden. Hij is echter geen simpele ziel, zoals de meeste blanken denken, maar juist een man *of noble blood*. Zijn ziel is puur, zijn hart gezond. Beide kennen niet de afwijkingen die de Westerse cultuur tot verval heeft gebracht, de Renaissance, de Verlichting, de Romantiek, het Industriële tijdperk, het Interbellum en de Flowerpower ten spijt. Juist door de zuiverheid van geest is Othello een man die niet weet hoe huiselijke problemen aan te pakken. Het is geen kwestie van naïviteit maar door het ontbreken aan doortraptheid en de kunst [!] van de intrige. Hij is – zoals de grote meerderheid van de Afrikanen – te goed van vertrouwen.

Sport en spe

Hoe dit verhaal smaakt op het bord van Jan Decorte? Hij heeft het stuk niet alleen ontbeend tot er alleen het skelet overbleef, maar het ook verlost van zijn dramatisch krulwerk. Wat overbleef is een naakt, simpel en droog verhaal. Typisch het goeie, ouwe poppenkastverhaal voor kinderen. En dat is de basis van elke productie van Jan Decorte, de poppenkast; scherper gesteld, het poesjenellentoneel. Want al lachend zegt de zot de waarheid. Voor die waarheid behoudt Decorte als auteur het oerverhaal, zoals gezegd gezuiverd, en als regisseur gebruikt hij levende poppen, genaamd Sigrid Vinks, Waas Gramser, Kris Van Trier en Herwig Ilegems. Zij zijn vertellende spelers én spelende vertellers met het taalspel van Decorte, dat naast de poppenkastgenre ook leenrecht verschuldigd is aan het Abele spel. Het is even wennen maar, wie vijf gram geduld heeft zal gegarandeerd anderhalf uur genieten van sport en spel.

Tussenverhaal

Een productie zoals we gewend zijn van Jan Decorte, voor wie zijn oordeel baseert op de promoteksten van *Huize Bloet*. Dé verrassing van deze productie zit hem echter in het driedelig tussenverhaal. Het geeft aan waarom Decorte deze Shakespeare koos. Namelijk om over zijn jeugd, zijn vader en zijn moeder te vertellen. Los uit de pols. Natuurlijk heeft hij in het hoofd enkele zetstukken, maar wetende dat Jan Decorte een hekel heeft aan teksten blokken, maken zij zijn bekentenissen maar sterker. De eerlijkheid druipt eraf en het geserveerde smaakt evengoed als een crêpe flamande, nen Brusselsche woafel of een Dame Blanche van La crèmerie de Linkebeek.

De stempel

Het meest prangende – en dat geeft inzicht in het karakter en gedrag van Decorte – is het verhaal van zijn vader. Hij was een man die hield van Vlaanderen, zijn cultuur en natuur. Zijn liefde ervoor was zo groot dat hij een collaborateur werd. Maar zelfs al bleef zijn collaboratie beperkt tot het ideologische, er kleefde een politiek engagement aan, het een staat niet los van het andere. Vrij snel echter zag hij dat ook de extreem Vlaamse beweging niet vrij was van de banale zonden des wereld – als daar zijn diefstal, afgunst, nijd en verraad. Hij verzette zich ertegen, wat van hem een paria maakte. Het belette echter niet dat hij na de oorlog de ellende van de wraak onderging, geleid door valse verzetslui. Zowel de ideologie als de wraak hebben hun stempel gedrukt op de familie Decorte.

Et voilà... Shakespeare en Decorte vloeien naadloos en geruisloos samen tot *Ne swarte*. Want Othello is giene blanke en ne zoon van ne swarte is ook ne swarte, tis toch just, hé?

Van kindsbeen af

Hier zou het verslag van de nieuwste productie van Jan Decorte kunnen eindigen. Maar Guido zou Lauwaert niet zijn, als hij van de gelegenheid geen gebruik zou maken om er een derde mouw aan te breien.

Jan Decorte is gedurende korte tijd volksvertegenwoordiger geweest. Een snel voorbijvliegende parlementariër? Neen. Hij is altijd een politicus geweest. Van kindsbeen af. Een theatermaker is een volwaardig politicus. Al te vaak wordt vergeten dat het theater tijdens de beginperiode van ‘onze’ democratie, de Atheense, op gelijke hoogte stond met het parlement.

De theatermakers en de politici leefden zelfs op gelijke voet. Wat helaas verloren is gegaan. In heel wat landen, waaronder België – dat op gebied van respect voor de kunst, en theater in het bijzonder, niet moet onderdoen voor Amerika en Rusland. Houden we het bij de Vlaamse gemeenschap, mag zonder meer gesteld worden dat ‘onze’ regering bevolkt wordt doorvalsspellers, met de minister van Cultuur als huurmoordenaar.

Jan Decorte is een humaan mens, begaan met het lot van de verdrukten. Hij is sociaal geëngageerd en heeft een aangeboren proteststem waarvan hij gretig gebruik maakt via zijn gezelschap. Dat de subsidie voor *Bloet* werd geschrapt is dan ook een poging iemand monddood te maken, een vernedering, een culturele moord.

Zo, blij dat dit van het hart is.

Epiloog

Ne swarte is uitgegeven door Bebuquin. Sober, fraai, zonder kleur op de kaft. In de theatertaal van Decorte en gezet in diens vertrouwde poëtische vormgeving. Jan Decorte heeft zijn plaats in de politieke als de culturele wereld van de tweede helft van de twintigste eeuw. En wat mij betreft mag dat ook zo zijn in de eerste helft van de eenentwintigste. De boekuitgaven verhogen terecht zijn waarde in de maatschappelijke rangschikking.

Guido LAUWAERT

NE SWARTE. tekst & regie: Jan Decorte

Met: Jan Decorte, Sigrid Vinks, Waas Gramser, Kris Van Trier.

Productie: Bloet, co-productie: Comp. Marius & Kaaitheater.

Speeldata en info: www.bloet.be/producties

Uitgave: Bebuquin – november 2016

Film

Turkije: Droomfabriek

Het is me wat met die dictatoren. Het is al niet genoeg dat ene Tayyip Erdogan een staatsgreep faket in Turkije, dat hij er ook nog eens een onbepaalde noodtoestand aan vastknoopt (in elk geval zeker tot na zijn kroning als onbetwist dictator op 9 april), dat heeft

uitermate kwalijke gevolgen. Straks schieten er geen ambtenaren, leraars, soldaten, rechters en kunstenaars meer over om zijn lof te zingen. *Horribile dictu !* In elk geval zijn de gevolgen van zijn machtsobsessie en zijn achtervolgingswaan nu al rampzalig, ook in de filmwereld.

Van 4 tot 10 november vorig jaar had het 7^e Filmfestival van Malatya in Zuid-Oost-Turkije moeten doorgaan. *Quod Non*. Onder het mom van de noodtoestand werd het zonder opgave van redenen geschrapt door de regering in Ankara. Dat is natuurlijk bij de Koerdische minderheid danig in het verkeerde keelgat geschoten. Het festival werd opgestart in 2010 door het (hap, adem) Malatya Apricot Research-Development and Promotion Foundation, samen met de plaatselijke overheid. Het gaat er fier op dat al ruim 2.000 beroepsmensen het festival hebben bijgewoond, en het pakt graag uit met eregasten als Natasja Kinski (in 2014) of John Sayles (in 2012). Er waren 150 vertoningen gepland, met 65 langspeelfilms. Er was een geschenkboek voorzien van Christopher Kenworthy, *Profesyonel çekimler (Cilt 2)*, oorspronkelijk deel 2 van de trilogie *Master Shots*, over filmtechnieken. Ze hoefden het niet uit te pakken. Ze konden ook de hoofdprijs van 12.000 dollar laten zitten, en de geplande onderscheidingen voor Hülya Darcan, Belkis Ozener en Halil Ergun. En het prijsbeeld, de Kristallen Abrikoos, is ook weer weggeborgen voor mocht er ooit nog een filmfestival mogelijk zijn.

De beroepslui uit de filmwereld waren woest. En ik niet minder. Ook ik heb, met ruim 143.000 anderen, de petitie getekend tegen de willekeurige censuur en het beroepsverbod dat de islamitische autocratie van Erdogan oplegt. Tegen de “unconvincing excuses” en de “insolence” tegenover de eregasten. “While all the events and organizations of Malatya Governorship and Malatya Municipality continue, cancelling the film festival, which has become one of the most important artistic and cultural events in Turkey just within 7 years and whose preparations were almost completed, is just indifference towards art”, schreven de ontgoochelde organisatoren.

De echte reden voor de staatstussenkomst is niet ver te zoeken. Er werd gevreesd voor subversiviteit. En die gaat ver in de achtervolgingswaan van de overheid. Regisseur Kinerç Sezer, die twee jaar geleden nog groen licht kreeg voor zijn felkritische film over de ondernemingen, vatte het zo samen:

“Antikapitalisme valt slecht bij de nieuwe rijken, de Anatolische tijgers. Seksualiteit is nu des duivels met de opstoot van islamisme. En natuurlijk blijft het minderhedenbeleid – dat officieel niet eens bestaat – de meest gevoelige steen des aanstoots: de Koerden, de Armeniërs”.

Het is niet de eerste keer dat de atavistische AKP-partij ingrijpt. In 2015 moest het Filmfestival van Istanboel opgedoekt worden, omdat de censuur (ja, die bestaat daar) de film *Bakur (Het Noorden)* wraakte, een documentaire van Çayan Demirel en Ertuğrul Mavioglu over de guerrilla van de Koerdische Arbeiderspartij PKK. (Tussen haakjes, eind januari is ook de Koerdische Journaliste Arzu Demir tot zes jaar veroordeeld, onder meer voor een boek waarin ze elf vrouwen interviewde die voor de bergguerrilla hadden gekozen). De filmwereld sloeg meteen terug. Verschillende regisseurs trokken hun voor de competitie geselecteerde film terug, een honderdtal filmmakers kloegen in een open brief de “onderdrukking en censuur” van de regering aan.

Alternatieven zijn er in Turkije niet. Maar Turkse films kunnen ook op het Filmfestival van Montréal of dat van Seattle bekeken worden. Dé trekpleister in Montréal (8e Festival van de Turkse Film tussen 13 en 15 mei 2016; het 9e wordt ook in mei gepland) was ongetwijfeld de weemoedige maar politiek verontrustende film *Rüzgarın Hatıraları* van Özcan Alper. Alper combineert drie door de AKP verfoeide thema's (die officieel niet eens bestaan): minderheden, ontrouw, collaboratie. Hoofdpersoon is immers een Armeniër, Aram, die door de wurgende politieke constellatie in de oorlogsjaren Istanboel ontvlucht en de grens probeert over te steken met Georgië in de toenmalige USSR. Het is immers 1943, en een kunstenaar is sowieso verdacht (Aram is schilder-vertaler) nu Turkije onderhands openlijke hand- en spandiensten verleent aan nazi-Duitsland. (In de Grote Oorlog was hen dat slecht bekomen en werd het hele Osmaanse Rijk na de nederlaag van 1918 ontmanteld, vandaar dat de samenwerking in WO II sluisser verliep en de Turken nog net de tijd gaf kun kar te keren voor de oorlog afgelopen was). Maar Alper verheelt nergens de ongenadige vervolging, zeker van de Armeniërs die al een eeuw verdacht werden van samenwerking met de Russische troepen. In een bergscène zie je een groepje soldaten door de dichte mist een boerderij besluipen, en een achttal vluchtelingen opbrengen, die een paar honderd meter verder standrechtelijk worden afgeknald.

Het is een melancholische film omdat Aram met zichzelf geen blijf weet. Hij worstelt met zijn stadsverleden en kan maar niet wennen aan het grensdorp waar hij eindeloos op zijn grenspapieren wacht, gevat tussen weiden vol schapen, bewolkte bergen, en rekloze tijd. Hij voelt zich niet alleen een balling als vluchteling, maar lijdt ook onder zijn *innere Migration*. Hij beseft dat hij in zijn leven een wezenlijke onschuld is kwijtgeraakt, die van een onbezonnen en onbesmeurde kindsheid en jeugd. À la Recherche du Temps Perdu, Turksgewijs. En hij realiseert zich dat hij alle grenzen van moraliteit en fatsoen overschrijdt, nu hij gevoelens krijgt voor Meryem, de jonge vrouw van Mikhail die hem een schuilplaats biedt aan de grens van de Zwarte Zee en de Donkere Bergen. Ook zij beseft langzaam dat ze gevangen zit in een traditionele cocon, maar weet evenmin als Aram hoe zich daar uit te worstelen. Een lichte versie van *En Eeuwig Zingen de Bossen*. Goed genoeg in elk geval om op het 52e Internationale Golden Orange Festival van Antalya bekroond te worden voor de beste muziek, de cinematografische encenering, én de beste film.

Kirk Douglas 100

Walter Soethoudt stuurde me op Kirks verjaardag een mailtje:

“Er zijn zo van die dingen die je opmerkt en daarbij vaststelt dat er weer iemand niet heeft zitten opletten.

Op vrijdag 9 november 2016 werd Kirk Douglas maar liefst 100. (Andere, juistere bronnen spreken van 9 december, maar in het licht van de eeuwigheid heeft dat weinig tot geen belang. LdV). De BBC had dit voorzien en op zaterdag waren er drie films te bekijken op BBC2. Bij The Big Sky stond Kirk Douglas als enige ster aangegeven, bij het meesterwerk Out of the Past stond enkel Robert Mitchum aangegeven, terwijl Douglas hier ook zijn part speelt. Bij Lust for Life, de sublieme Van Gogh bio, was het weer Kirk Douglas die naast de titel prijkte”.

Dat was nog altijd beter dan de vaderlandse media, die niet eens beseften dat de steracteur van Joods-Witruisschen huize (hij heette eigenlijk Issur Danielovitch Demsky, maar is wel geboren in de VS, in Amsterdam NY nota bene; hij veranderde zijn naam toen hij dienst nam bij de zeemacht bij het uitbreken van WO II) een bewonderenswaardige kaap had overschreden. Met wat een loopbaan ! Van 1946 (*The Strange Love of Martha Ivers*) tot 2004 (*Illusion*) en 2005 (*Watch the Skies*). En al herinnert iedereen hem als Spartacus (film uit 1960), het zijn toch zijn prestaties in de anti-oorlogsfilm *Paths of Glory* (1957, er is geen scherpere aanklacht ooit geformuleerd tegen de nietsontziende onrechtvaardigheid waaraan het kanonnenvlees van rekruten onderworpen was tegen een krijgsraad die alleen de hoogmoed van een elite diende) en in de onvergelijkelijke B-film *The Vikings* (1958; daar mag het huidige tv-feuilleton nog een puntje aan zuigen) die gedenkwaardig zijn en blijven.

Dat zijn ego stukken groter was dan zijn acteertalent mag de pret niet drukken. Net als John Wayne heeft hij geen nood aan mimiek. Een vierkante kin met een diepe kuil erin, wit haar, een priemende blik, en een afgetraind lichaam, het volstaat om van hem een emblematisch acteur te maken. Het icoon volstaat om de karakterrol te overvleugelen. Zonder enige zelfoverschatting was Douglas nooit begonnen aan *Paths of Glory*. De overacting als Vincent Van Gogh in *Lust for Life* (1956) wijt ik aan zijn baard, die het scherpgesneden gezicht zijn aantrekkingskracht ontnam. (En aan regisseur Vicente Minnelli en zijn vermoeiende voorkeur voor neurotische melodrama's). Het getuigt er ook van hoe beu hij het was naar andermans pijpen te moeten dansen, hij moeide zich met alle acteurs, het scenario, de regie. De logische conclusie had hij het jaar voordien al getrokken met de oprichting van zijn eigen productiemaatschappij, Bryan Productdons (naar de naam van zijn moeder). Hij heeft daarmee een indrukwekkend legaat nagelaten, niet het minst omdat hij mee de aanstoot gaf tot het voorgoed opdoeken van de vermeende communistenjacht die onder senator McCarthy hoogtij vierde. Douglas was de eerste mainstream director die openlijk scenarist Dalton Trumbo, die tot de gebroedroefde Hollywood Ten behoorde en weigerde te getuigen voor de paranoïde commissie die on-Amerikaanse activiteiten onderzocht. Hij kreeg elf maanden gevangenisstraf. Het zou hem bijna het kwart van zijn leven kosten om weer met eigen naam en volledige betaling in de Schrijversgilde te worden opgenomen. De tussentijd vulde hij vooral met onder pseudoniem geschreven B-film scenario's, al waren ook twee scenario's met een Academy Award bekroond: *Roman Holiday* (1953) en *The Brave One* (1956).

Het waren Otto Preminger en Kirk Douglas die door hun ingrijpen de opheffing van de Hollywood Blacklist bekwamen, Douglas onthulde dat Trumbo de eigenlijke schrijver was van Stanley Kubricks *Spartacus* waarin hij zelf de hoofdrol speelt. Deze superproductie, houdt Steven De Foer vol, kwam tot stand uit wrok. Kirk Douglas was geweigerd om *Ben Hur* te spelen, ten voordele van Charlton Heston. Hij harkte zelf de fondsen bij elkaar om *Spartacus* te draaien. Maar met de volwaardige erkenning én opname in de generiek van

Dalton Trumbo “zette Douglas een punt achter bijna vijftien jaar heksenjacht en *Berufsverbot*. Trumbo bedankte Douglas door *Lonely are the Brave* te schrijven, een hedendaagse western, waarin Douglas een cowboy speelt die zich niet kan of wil aanpassen aan de moderne tijd met wetten, grenzen, regels en snelwegen. Een uitstekende film, voor Douglas de favoriet uit zijn hele oeuvre”.

Lukas DE VOS

Thrillers

De Diamanten Kogel 2016

2016 bleek een goed jaar te zijn geweest voor de Nederlandstalige thriller. Naar kwantiteit in de eerste plaats: er werden 108 thrillers en misdaadverhalen ingezonden voor de Diamanten Kogel. En daar wordt een jury niet altijd vrolijk van. Het betekent een berg leesvoer van ruwweg geschat 33.500 bladzijden. Gelukkig arriveren de boeken in gespreide slagorde bij onze secretaris en krijgt de jury er bij elke bijeenkomst een pakket van. Dat maakt het leed draaglijker...

Maar 2016 was ook kwalitatief een goed jaar. En daar wordt een jury dan wel weer vrolijk van. De twintig boeken op de longlist zijn stuk voor stuk lezenswaardige misdaadverhalen die een breed lezerspubliek verdienen. Het samenstellen van de lijst leverde geen enkel probleem op; aanpassing van de jurynormen om toch maar voldoende namen te vinden was totaal overbodig.

Het aanbod is zeer gevarieerd, dikwijls internationaal georiënteerd qua setting en maatschappelijk betrokken. De Nederlandse en Vlaamse thrillerauteur houdt de vinger aan de pols van wat er in onze samenleving leeft. Terrorisme, informatiemanipulatie, big brother, politiek gesjoemel zijn allemaal ingrediënten die aanwezig zijn in de ingezonden boeken.

Werden genomineerd (in alfabetische volgorde):

Jan Van der Crujse – *Bling bling* (uitgeverij Davidsfonds)

Jan van der Crujse verraste met *Bling bling* niet alleen vriend en vijand maar ook menig jurylid. 527 blz, een vuistdik dik debuut. O, jé een auteur die geen maat kan houden; had de uitgever niet kunnen ingrijpen; dit kan toch geen redacteur goed vinden? Allemaal veronderstellingen die verkeerd uitpakt.

De diamantsector (in) Antwerpen, de luchthavenpolitie in Delhi, Belgische politiediensten, maffia in Georgië en een op diamanten beluste juwelendief. De ingrediënten voor dit uiterst

geslaagde thrillerdebuut. Een Georgische diamantenkoerier wordt op het vliegveld van Delhi op creatieve wijze overvallen en bestolen. Waarde van de bling bling: 4 miljoen euro. Eigenaar boos en de koerier moet bloeden. Maar ook het hoofd beveiliging van de transportfirma vliegt de laan uit. Zij zint op wraak en gaat achter de buit aan.

Er ontspint zich een mooi spel dat veel ruimte – ruim 500 pagina's – in beslag neemt maar dat tot veler verrassing nauwelijks inzakt of verveelt. Complex en toch vlot geschreven en vlot leesbaar.

Goede zijlijnen en spanningsbogen, snelle afwisseling en fatsoenlijk uitgewerkte karakters. Een hele prestatie is voor een dik debuut met een alwetende lezer. Een beetje de "Ik ben pelgrim" in de diamantwereld. *Bling bling* is een fijngeslepen schitterende diamant.

Loes den Hollander – *Duivelspact* (uitgeverij Karakter)

'Loes den Hollander. Meer dan 1 miljoen boeken verkocht' prijkt er trots op haar 21ste boek, *Duivelspact*. Het verhaal gaat echter niet over één duivelspact, maar over meerdere afspraken dat er – onder druk weliswaar – voor zwijgen wordt gekozen in plaats van voor spreken.

De bruidegom van Marijn Bentink van Heemstede verongelukt op haar huwelijksdag. Denkt ze. Na vijf jaar is ze nog steeds niet over het verlies heen, maar maakt ze kennis met een getuige van het ongeluk. Die vertelt haar dat het geen ongeluk was, maar dat er drie jonge mensen de veroorzakers ervan zijn. Deze vrouw – zelf ook slachtoffer van een onopgelost dodelijk ongeval – stelt voor de daders te straffen. Dat lijkt Marijn een goed plan om eindelijk verder te kunnen. Denkt ze. Dat is een duivelspact, zeker, maar gaandeweg het verhaal komt ze erachter dat er sprake is van nog meer pacts. Zelf is ze daar ook bij betrokken.

Enfin, Den Hollander is er in elk geval eens goed voor gaan zitten met een prachtig gevlochten plot. Dat laat ze in de eerste plaats vertellen door Marijn, maar ook door de Arjan, Remco en Belinda, de volgens de getuige bij het ongeluk betrokken jongelui. Dat weet ze met vaart neer te zetten. Lag in veel van de eerdere boeken van Den Hollander nog eens de nadruk op relaties en verhoudingen ("ik schrijf romans met spannende elementen", lichte ze die keuze ooit toe), in 'Duivelspact' heeft ze gelukkig gekozen voor de thriller-aanpak.

Een origineel gegeven en een dubbele verhaallijn die perfect gebruikt wordt om voor net genoeg verwarring te zorgen om de lezer alert te houden. Wellicht Den Hollanders beste, spannend en verrassend tot en met het einde ondanks dat dit wat rommelig oogt.

Bart-Jan Kazemier – *Drone* (uitgeverij Cargo)

Een thriller in de vorm van een mooi uitgevoerde sonatevorm. Hoewel spionageverhalen vaak lijden aan gespecialiseerde termen, afkortingen en verhalen over wapentuig is dit een boek dat bij blijft. Spannend tot het einde, hoewel de goede afloop wenkt, volgt er nog een twist. Soms mooie, wijze quotes.

Eliot Koler is een getraumatiseerde voormalige commando. Een ex-collega stuurt hem op pad om een harddisk boven water te krijgen met gevoelige informatie over de oorzaak van zijn trauma, Afghanistan, twaalf jaar eerder. De eerste actie van een zelfstandig opererende drone. Tegelijk met Eliots speurtocht probeert minister van Defensie Ava Rodenburg kost wat kost de aanschaf van een hele partij van deze drones ('schone oorlogen', 'geen

bijkomende schade'!) door het parlement te loodsens. Eén tegenstemmend Kamerlid overlijdt, net als de ex-collega van Eliot. Hij gaat op zoek en vindt de plaats waar alles misging, maar wordt wel van jager gejaagd. Ook de minister ontdekt gaandeweg het spelletje dat (met haar) wordt gespeeld.

Kazemier debuteerde al prima met *De man van het midden*, maar met *Drone* schiet hij raak. Geen vrolijk beeld dat hij schetst. Super-actueel (zie ook de film *Eyes in the Sky*), zich weliswaar afspelend in de nabije toekomst – maar is dat niet de realiteit, al weten wij dat nog niet? – en met een goede en mooi opgebouwde plot. Vaart, uitgediepte personages, maar vooral geloofwaardig ge- en beschreven. De plot lijkt van een routinier en kent een mooie, onverwachte laatste zin.

Kortom: een goedgeschreven, intelligente thriller met een politieke achtergrond, hoog tempo en internationaal niveau.

Marjolijn Uitzinger – *De partijgenoot* (uitgeverij De Geus)

Uitzinger is een Nederlandse journalist die al weer heel wat jaren in Berlijn woont en werkt. *De partijgenoot* is haar vierde thriller en de tweede met de hoofdrol voor de ambitieuze, gewetenloze SPD-politicus Florian von Bismark. Voor de eerste, *De huisgenoot* werd ze in 2015 genomineerd voor de Gouden Strop.

Von Bismark is een personage doet denken aan Ripley van Patricia Highsmith, er zijn mindere complimenten te geven. Von Bismark worstelt met zijn frustratie dat hij is gepasseerd voor het kabinet. Zijn adagio luidt: “Iedereen heeft een geheim. Ook zij.” Zij is Sofia Lothar, minister van Justitie, de post die hij voor zichzelf had voorzien. In haar geval is het geheim een connectie met een lid van de Rote Armee Fraktion, dus daar moet hij ‘werk’ van maken.

Von Bismarks oud-docent en moordenaar van Bondsdagafgevaardigde Gerhard Kuhn, in paniek omdat de vader van Kuhn niet overtuigd is van de zelfmoord van zijn zoon en wil dat de politie het gerechtelijk onderzoek heropent. Een zelfmoord waar Von Bismark ook de hand in had. Alles dreigt dit keer echt uit de hand te lopen.

Von Bismark is een fraai heerschap, een schurk die overal mee weg komt en zich overal uit weet te wurmen. Ze slaagt er bovendien goed in een stukje onverwerkte Duitse historie in het verhaal te verweven. De plot gaat qua geloofwaardigheid langs het randje, maar haar vlotte stijl en goede (spannings)opbouw maken veel goed. En of er nog een comeback van Florian von Bismark inzit? Hij is per slot van rekening Florian von Bismark!

Simon de Waal – *Nemesis* (uitgeverij Lebowski)

Eindelijk. Daar is-t-ie dan: *Nemesis*, de opvolger van de in 2008 met de Diamanten Kogel gekroonde *Pentito*, weer de opvolger was van het krachtige *Cop vs Killer*. Officier van justitie Sylvia van Maele wordt bedreigd in haar eigen huis en bij een huiszoeking komt een rechercheur om het leven. De bedreigingen blijven doorgaan en om die definitief te stoppen laat ze haar *Nemesis*-team doorgaan met onderzoek, buiten het officiële apparaat om. Dat stelt ze in staat onorthodoxe maatregelen te nemen en dito middelen in te zetten. Maar ook dat blijkt niet zonder gevaar

De Waal is een meester in het kort en krachtig schetsen van personages en historische contexten en schrijft een complexe thriller op 260 pagina's. Een verademing tegen al die

boeken die al voortpruttelend net over de 300 gaan, maar slechts de helft of minder van de spanning bevatten. Origineel uitgangspunt, bijna een politiek statement, dat als politiemensen dezelfde middelen zouden gebruiken als de misdadigers ze de misdaad serieus zouden kunnen schaden. Keiharde thriller, waar de personages toch realistisch blijven. Citaten van Agatha Christie, Shakespeare en Nietzsche : er is slechter gezelschap. Dat De Waal zijn vak beheerst liet hij al eerder zien, maar driemaal is scheepsrecht. Het is alleen jammer dat De Waal zijn tijd niet meer besteedt aan het schrijven van dit type misdaadromans. Dus maar weer de oproep: Simon, schrijf wat minder voor televisie en meer politiciers. Nemesis is hiervan (weer) het bewijs.

Jos VAN CANN

Wegwerpboeken

Uit een paar regels van de tekst van de CPNB (Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek) over de Spannende Boeken Weken blijkt nogmaals duidelijk dat het thrillergenre niet voor vol wordt aangezien, althans niet bij de boekpromotor. Er staat:

Vakantie is hét moment om meer te gaan lezen. Vooral thrillers. Tijdens de Spannende Boeken Weken laad je dus je koffers vol met spanning. Met het geschenkboek van bestsellerauteur Deon Meyer bovenop! Binnenkort meer informatie!

Thrillers zijn wegwerpboeken, zo doet de tekst geloven. Want wie bewaart nog een thriller die plakkerig is van de zonnebrandolie en waar de zandkorrels uit blijven rollen? Het is slechts licht vermaak, vliegveldlectuur, kun je gemakkelijk achterlaten op je hotelkamer, blijft er ruimte in je koffer over voor souvenirs.

Het kan niet vaak genoeg worden gezegd: thrillers zijn er om het hele jaar te lezen. Net als literaire romans, kinderboeken, gedichten van Tim Hofman en non-fictie. Thrillers zijn onmisbaar voor de boekenbranche. Niet alleen in commercieel opzicht: als ze slechts in de zomer mochten worden gelezen, zouden vele winkels hun deuren moeten sluiten. En niet zelden leert de lezer in door de bank genomen goed geschreven thrillers over wat er zich allemaal in de samenleving afspeelt: het straatrumoer rond politiek, de rechterlijke macht, de vluchtelingenproblematiek, het bankwezen, het vorstenhuis, seksmisdriven, jihadisme, de Brexit en zelfs talentenjachten doemt regelmatig op in het spannende boek. Het gaat eigenlijk niet om die zestien dagen in juni: de thriller verdient 365 dagen per jaar aandacht.

(Bron: Peter Kuijt, *De Spanningsblog*) ■

Van In komt terug

Pieter Aspe, wiens vrouw vorig jaar overleed, ziet na een donkere periode weer licht aan het einde van de tunnel. Maanden heeft hij niet willen schrijven. Niet kunnen schrijven. Maar de wil is er weer. 'Het idee voor het boek is klaar', laat hij aan *De Standaard* weten. Hij weet niet wat de klik om weer te gaan werken veroorzaakt heeft. 'Moeilijk te zeggen. Ik besef dat ik niet ten onder mag gaan aan verdriet, mijn vrouw zou dat niet gewild hebben. De goesting is er weer.'

Op zijn *Facebookpagina* meldt hij: 'Nu echt weer bezig. Van In komt terug in oktober.' ■

Tomas Ross

Wat samenwerking verkiest Tomas Ross de Zweedse schrijfster Maj Sjöwall boven zijn Nederlandse collega Corine Hartman. En hij leest liever René Appel dan Saskia Noort. Dat zegt hij in een interview met de *Volkskrant*.

Ross heeft zowel met Sjöwall als met Hartman boeken geschreven. Zijn jongste samenwerking met Hartman dateert van vorig jaar: de thriller *Zwarte weduwe*. Met de Zweedse auteur publiceerde hij in 1990 *De vrouw die op Greta Garbo leek*. 'Corine Hartman schrijft heel goede plots, maar doe toch maar Maj Sjöwall', zegt Ross in de *Volkskrant*. 'Samen met Per Wahlöö heeft zij tussen 1965 en 1975 een oeuvre geschreven waar niemand aan kan tippen.'

Volgens Ross woont Sjöwall tegenwoordig op een klein Zweeds eiland. 'Ze mailde me dat ze genoeg had van de stad, van alle alcohol en cafés. Op dat eiland is niks, schreef ze. Nou, ik was er vorig jaar en laat nou de grootste whiskystokerij van Zweden op dat eiland gevestigd zijn.'

Sjöwall schrijft niet meer, weet Ross. 'Ze leeft goed van de royalty's en de filmrechten, want die prachtboeken van haar en Per worden nog steeds uitgegeven en verfilmd.' Ross pakt eerder een 'René Appel' dan een 'Saskia Noort', bekent hij. 'Heel knap hoe René psychologische de karakters uitwerkt. Hij blijft - terwijl hij toch echt met dat genre is begonnen - qua verkopen echter achter bij al die dames, schrijfsters als Saskia Noort, Esther Verhoef en Marion Pauw.'

Noort schrijft niet slecht, stelt Ross. 'Het idee van *De eetclub* is slim. De dames doen er bovendien ook harde seks in en worden prima gepusht door de bladen.' ■

Her & der

Uit het archief van *Trouw* (11 februari 2014), rubriek Taalvragen van lezers: 'Een standaarduitdrukking van mijn moeder in de jaren zestig was: "t Is een toestand in Marokko". Hoe oud is deze zegswijze?

'De uitdrukking, gebruikt als reactie op iets verwarrends of onbegrijpelijk, moet ongeveer een eeuw oud zijn. Ze herinnert aan de chaotische politieke toestand die toen in Marokko heerste en de Frans-Duitse koloniale crisis die er in 1911 mee gepaard ging. In woordenboeken is ze niet te vinden, maar de taalhistoricus Ewoud Sanders heeft de oorsprong enkele jaren geleden opgehelderd.

Aan die zogeheten tweede Marokkaanse crisis (de eerste voltrok zich in 1905) moeten ook Nederlandse kranten veel aandacht hebben besteed (evenals later mijn geschiedenisleraar G. P. J. van Alkemade). Toen niet iedereen "Marokko" meer kon thuisbrengen, kwamen varianten als "t is me een toestand onder m'n rokken" in omloop.'

Dagboeknotities

Guy Vaes redivivus (III)

Woensdag 4 september 2013 met Thierry Neuhuys op bezoek bij Lydie Vaes, Scheldebuiding op Linkeroever, vijftiende etage. “Jamais deux sans trois”: na de Lange Noordstraat en de Jan van Rijswijcklei, nu de Beatrijslaan.

Guy Vaes (1927-2012) was een overtuigde wandelaar – of moet ik zeggen: straatslijper? Zolang hij nog in mijn buurt (nou ja...) woonde, kwam hij geregeld Marialei onverwacht aanbellen, meestal in de late avond.

Een exemplaar met eigenhandige opdracht in groen inkt van zijn eerste dichtbundel, *Ce qui m'appartient*, (1952, uitgegeven door Saint-Rémy, toen nog Remy de Muynck) bevond zich in de bibliotheek van grootvader. Jaren geleden leende ik dit exemplaar uit en kreeg die nooit terug.

Tsja, de hel is geplaveid met goede bedoelingen, en op dat vlak ben ik nogal genereus (geweest). Het door grootvader uitvoerig geannoteerde exemplaar van Mark Edo Tralbauts *Van Gogh-reflekties op Van Ostaijen* leende ik uit aan een promovenda – en kreeg ik ook al niet terug, niets eens een exemplaar van haar proefschrift. Een paar jaar later kocht ik haar (duur) boek. Zij had niet eens gebruik gemaakt van de bijzonder relevante aantekeningen van Floris Jespers. Jaren later, eind vorige eeuw, kocht ik een exemplaar (nr. 1 van de 70 op Hollands geschept Van Gelder) van Tralbauts boek bij een gerenommeerd antiquariaat. Kostprijs: 2.500 F (ca 63 €). Ach, ik heb er geen spijt van, boeken zijn er om een eigen leven te leiden. Habent sua fata libelli. Ik ben wel voorzichtiger geworden met het uitlenen van boeken, vooral dan aan studenten... Schluss damit. Ik ben weer eens zijpaden aan het bewandelen!

Thierry Neuhuys en Guy Vaes waren tijdens de bezetting klasgenoten in het Koninklijk Atheneum Berchem, waar ik later ook school liep. Ik heb Guy meer dan een halve-eeuw geleden voor de eerste keer ontmoet. Hij was toen journalist bij het Antwerpse liberale dagblad *Le Matin*, waarin hij zich probleemloos kon veroorloven culturele artikels te publiceren die vandaag in de zelfgeproclameerde kwaliteitskranten meteen geweigerd zouden worden wegens té highbrow ofte elitair. In een plaatselijke, provinciale krant kon dat destijds wél. (Dat was nota bene ook het geval van andere Antwerpse dagbladen als *Het Handelsblad*, *Gazet van Antwerpen* of *De Nieuwe Gazet*.) Een loutere vaststelling. Ik ben geen laudator temporis acti, maar die zorgvuldige culturele berichtgeving verscheen toen gewoon binnen de krant, niet in het glanzende papieren ghetto van allerlei bijlagen die niemand nog leest (ook al omdat ze onderling zonder meer verwisselbaar zijn). Tsja, ik ben weer aan het afdwalen.

De ontmoeting met Guy was zoiets als een “coup de foudre”. Mijn eerste kritische benadering van zijn werk publiceerde ik op 30 januari 1964 in *Le Courrier d'Anvers*: 'Guy Vaes ou les mystères de Londres'.

Daags na mijn gesprek met Lydie vergaderde de jury van De Diamanten Kogel 2013 voor de vierde keer. Terwijl we van gedachten wisselden over de merites van de 122 kandidaten dacht ik af en toe aan Guy – net als zijn neef Alain Germoz (1920-2013) amateur en kenner

van thrillers en strips.

Werk van Guy Vaes werd niet alleen vertaald door Bart Vonck, maar ook door Chris Van de Poel (*Eindeloze zondag in oktober*, Haarlem, In de Knipscheer, 1988).

Henri-Floris JESPERS

Colofon

Mededelingen van het Centrum voor Documentatie & Reëvaluatie

Hoofdredacteur: Henri-Floris Jaspers

hfj@skynet.be

Medewerkers aan dit nummer:

Jos van Cann, Hendrik Carette, Guido Lauwaert, Karin Lebacq, Lucienne Stassaert, Lukas de Vos

Algemeen secretaris: Karin Lebacq

karin@lebacq.be

Penningmeester: Pruts Lantsoght

Leesgeld

Deelname aan de kosten, te storten op rekeningnummer 320 – 0084130 – 04

ten name van C. Lantsoght IBAN BE10 3200 0841 3004:

Papieren editie: 12 € per maand (drie afleveringen, verzonden per post)

Elektronische editie: 6 € per maand (drie afleveringen, pdf verzonden per e-mail)

Tekeningen: © Jan Scheirs